

Rádio dychovka a Adam Hudec predstavujú...

XVII.- DH Železiarne Podbrezová

O. Zvučka relácie - 0,21´

Do nej hlas:

Rádio dychovka a Adam Hudec predstavujú. Dnes - dychovú hudbu Železiarne Podbrezová Hudba dohrá zvučku.

A.H.: Prijemný deň želá poslucháčom internetového Rádia dychovka Adam Hudec. V dnešnej relácii vám predstavíme najstarší dychový orchester na Slovenska a tým je DH Železiarní Podbrezová. Vznikol už pre 174 - mi rokmi a nepretržite funguje až dodnes. Predsedom spolku DH Železiarne Podbrezová je Jozef Turis, v súčasnosti dirigentom orchestra je Pavel Šianský. Na úvod dnešnej relácie Vám tento orchester zahrá známy pochod Júlia Fučika - Deti regimentu. Prijemné počúvanie. 0,35

1. Deti regimentu J.Fučík 3.30´ (MP3)

A.H: Najstarší dychový orchester na Slovensku - Dychová hudba Železiarne Podbrezová existuje nepretržite už od roku 1838. Ani jeden orchester alebo súbor sa na Slovensku takouto tradíciou nemôže pochváliť. A nehovorím len o dychovej hudbe, ale ani v oblasti vážnej hudby, ľudovej hudby a už vonkoncom nie v populárnej alebo džezovej hudbe, sa na Slovensku nepretržitým trvaním nemôže pýšiť nikto - len Dychová hudba Železiarní Podbrezová.

Pri príležitosti 170.výročia svojho vzniku nahral v roku 2009 tento dychový orchester svoje nové CD-čko, z ktorého budeme dnes počúvať ich skladby. Teraz to bude valčík Karola Pádivého Pre moju najmilšiu a potom to bude moja Kaffee samba. 0,50´

2. Pre moju najmilšiu valčík K.Pádivý 4,44´

3. Kaffee samba samba A.Hudec 3.03´

A.H.: Nový CD nosič Dychovej hudby Železiarne Podbrezová vyšiel na jeseň v roku 2009. Nahrávali sme ho v Slovenskom rozhlase štúdio Banská Bystrica v máji 2009. Orchester z Podbrezovej dirigoval ich dirigent Jozef Kráľ, ja som im robil hudobnú réžiu. Jožko Kráľ bol dlhoročný hlavný dirigent Posádkovej hudby v Banskej Bystrici, dnes je aj podpredsedom ZDHS. Podnet na nahranie tohto CD-čka vznikol na slávnostnom koncerte k 170.výročiu založenia tohto orchestra, ktorý sa konal 14. novembra 2008 v Dome kultúry Železiarne Podbrezová. 170.-te výročie si pripomenuli kvalitným programom na slávnostnom

koncerte, kde orchester dirigovaný výborným dirigentom Jozefom Kráľom, za spoluúčinkovania Speváckeho zboru mesta Brezno, predviedol pozoruhodný umelecký výkon. No a generálny riaditeľ akciovej spoločnosti Železiarne Podbrezová Ing. Vladimír Soták inicioval, aby k tomuto významnému výročiu nahráli aj CD nosič. O niekoľko mesiacov sme to Cd-čko nahráli a z neho vám teraz zahráme koncertnú skladbu Václava Maňasa Slovácky tanec č. 4, a potom to bude známa polka Karola Valečku Lístoček z brezy. 1.25´

4. Slovácky tanec č. 4	Václav Maňas	6,22´
5. Lístoček z brezy	polka K.Valečka	2,22´

A.H.: Povedzme si niečo o histórii vzniku tohto dychového orchestra. Prvá dychová hudba v Rakúsko - Uhorsku na území dnešného Slovenska vznikla už v roku 1838 ! Bola založená v Hronci pri Podbrezovej, založil ju farár a kazateľ Tomáš Hromada. Fabriku na spracovanie železa založili v Podbrezovej v roku 1840 a nová dychová hudba sa začlenila do vtedy najmodernejších železiarní v celom Rakúsko - Uhorsku. Príchodom rímskokatolíckeho farára Tomáša Hromadu sa začalo rozvíjať v čase silnej maďarizácie výrazné národnobuditeľské hnutie medzi robotníkmi. Tento národovec položil základy kultúry a hudby v Hronci. Zakúpil dve trúbky pre zvýšenie efektu cirkevných slávností. Tomáš Hromada zorganizoval peňažnú zbierku na zakúpenie nástrojov pre 12 až 13 - člennú dychovú hudbu. Kapela začala hrať v miestnom kostole. Čoskoro účinkovali aj pri robotníckych divadlách, fabrických slávnostiach, v miestnom kasíne pri rôznych príležitostiach.

Tomáš Hromada sa narodil v Brezanoch pri Prievidzi. Absolvoval štúdium filozofie a teológie. Do Hronca prišiel ako 40 ročný, pôsobil tu v rokoch 1834 až 1867. Počas štúdií i svojho pôsobenia v Mičinej mal možnosť zoznámiť sa s hudobným životom Banskej Bystrice, kde sa venovala veľká pozornosť chrámovej hudbe a promenádnym koncertom vojenskej dychovej hudby. Všimol si aj život v Bratislave a Pešti, kam často chodieval. Tomáš Hromada v roku 1833 sústredil svoju pozornosť najmä na robotníkov. Založil spolok miernosti, nedeľnú školu, ľudovú knižnicu, okrem hudby, ktorú sám niekoľko rokov viedol, založil aj robotnícke divadlo. Národnostne zameraná činnosť Tomáša Hromadu nebola po vôli maďarskému aparátu a tak po 34 ročnom pôsobení na farnosti v Hronci, bol preložený do Žarnovice, kde čoskoro zomrel. 16.12.1995 sa v Hronci konala milá slávnosť - Koncert vďaka a odhalenie pamätnej tabule Tomášovi Hromadovi - farárovi, národovcovi, ktorý bol aj blízkym spolupracovníkom biskupa Š. Moyzesa pri zakladaní Matice slovenskej.

O ďalšom pokračovaní vývinu dychovej hudby v Podbrezovej si povieme po skladbách Janka Matušku V slovenskej chalúpke a pochode Júlia Fučíka Strýko Teddy. 2,55

6. V slovenskej chalúpke	Janko Matuška/upr.: A.Hudec	4.09´
7. Strýko Teddy	pochod J.Fučík	5.00´

A.H.: Po prechode správy železiarní z Hronca do Podbrezovej, prechádza sem i hudba. Vytvorili sa tu dve hudobné telesá - dychová hudba a koncertný orchester s kompletným dychovým a sláčikovým obsadením. Pričinil sa o to v roku 1892 kapelník Antonín Kríž z Moravy, ktorý zo zvyškov moštenickej a hrončianskej hudby vytvoril podbrezovskú hudbu. Do orchestra zlákal aj ďalších českých muzikantov. Po vzniku Československej republiky prišli do Podbrezovej českí technici i úradníci, často z väčších centier, ktorí mali zmysel pre náročnejšiu kultúru - hudba, divadlo, spev. Dychová hudba v tomto období vystúpila po prvýkrát na veľkom mnohotisícovom zhromaždení začiatkom decembra 1918 v Radvani, kde zaznela prisaha oslobodeného ľudu pri Sládkovičovom hrobe. Prvým povojnovým kapelníkom bol pán Chvapil. V roku 1922 bol vymenovaný za nového kapelníka Karol Hübner, ktorý mal opernú a symfonickú prax, preto sa venoval koncertnej činnosti. Železiarne mali odrazu tri dychové hudby a jedno koncertné teleso: v Tisovci bola dychová hudba od r. 1892, druhá bola v Podbrezovej a tretia sa čoskoro utvorila v Hronci, nakoľko Hrončania ťažko znášali, že pôvodná hudba sa kedysi odsťahovala do Podbrezovej. Dychová hudba sa ďalej udržiavala z vlastných finančných príjmov do roku 1937. V období 2. svetovej vojny nemecké vedenie železiarní nemalo záujem o podporovanie hudby. Rapídne sa znížil počet hudobníkov, nakoľko mnoho Čechov z Podbrezovej odišlo a to ochromilo jej činnosť. Po oslobodení dostal Václav Prokop za úlohu vytvoriť z podbrezovskej a hrončianskej hudby novú spoločnú dychovú hudbu a vychovávať pre ňu dorast v novozriadenej závodnej hudobnej škole. O rozvoji orchestra po vojne si povieme po skladbe banskobystrického rodáka Antona Júliusa Hiraya s názvom Banskobystrický pochod a tangu Miloša Machka, ktorému dal francúzsky názov-Bouvardie. 2.30

8. Banskobystrický pochod	A.J.Hiray/úpr.A.Hudec	2.42´
9. Bouvardie	tango M.Machek	5.12´

A.H.: K zásadnej zmene v Podbrezovej došlo po vytvorení závodného klubu a príchode Ľudovíta Adamčíka v roku 1950. Tento dirigent bol uvoľnený z armády a hneď po svojom príchode začal budovať dve hudobné telesá, ako tomu bolo kedysi - dychovú hudbu a koncertný orchester s kompletným dychovým a sláčikovým obsadením. Jeho zásluhou vzniklo v Podbrezovej

čoskoro veľké hudobné stredisko s bohatou činnosťou. Vysoký trend pokračoval v 50. a 60. rokoch, čoho dôkazom je aj rok 1955, kedy hudba získala prvenstvo na súťaži v Bratislave a tretie miesto v Prahe. Hudobný život v Podbrezovej poznačila v roku 1964 smrť kapelníka Adamčíka. O rok neskôr posledný raz účinkoval komorný orchester, ktorý sa rozpadol pre nedostatok hráčov na sláčikové nástroje.

Po Ľudovítovi Adamčíkovi prevzal taktovku vynikajúci klarinetista Alojz Šikula, kapelu viedol v rokoch 1964 až 1972. Potom ho vystriedal Alfréd Šebesta, ktorý v rokoch 1972 až 1980 zápasil s problémami, keďže povážlivo poklesol počet hráčov v dychovej hudbe. Ďalšie 3 roky viedol dychovú hudbu vojenský kapelník z B.Bystrice Imrich Gažovič.

Dychový orchester Železiarne Podbrezová vám teraz zahrá dve úplne kontrastné skladby. Najskôr to bude známy Šabl'ový tanec Arama Chačaturiana a potom to bude americký tradicionál St. Louis Blues. 1.45'

10. Šabl'ový tanec	Aram Chačaturian	2.57'
11. St. Louis Blues	W.C.Handy	3.25'

A.H.: Od roku 1983, po smrti Imricha Gažoviča prevzal taktovku DH Železiarne Podbrezová Peter Zaoral, hráč na lesný roh z Posádkovej hudby Banská Bystrica. Peťo Zaoral veľmi svedomito viedol orchester až do svojho tragického odchodu v roku 1997. Ďalších 5 rokov bol kapelníkom orchestra dirigent PH B.Bystrica Pavel Šianský, ktorý s orchestrom nahral v roku 2002 ich prvý CD nosič. Od roku 2003 je kapelníkom orchestra bývalý hlavný dirigent Posádkovej hudby Banská Bystrica a hlavný inšpektor vojenských hudieb Armády SR Jozef Kráľ. Pod jeho taktovkou sa orchester omladil a dosiahol množstvo významných úspechov na domácich a zahraničných súťažiach a festivaloch. Jožko Kráľ pripravil kvalitný slávnostný koncert k 170. výročiu založenia orchestra, na ktorom mala o.i. premiéru moja skladba, ktorú som skomponoval špeciálne pre túto oslavu. Preto som jej dal názov Oslavná. Táto malá predohra má v úvode slávnostné fanfáry, potom typicky stredoslovenský duvaj a horehronské rytmické prvky. Posúďte samy- skladba s názvom Oslavná. 1.25'

12. Oslavná	Adam Hudec	2.56'
-------------	------------	-------

A.H.: Dalo by sa ešte veľa hovoriť o Dychovej hudbe Železiarni Podbrezová. Napríklad to, že orchester získal najvyššie ocenenie v oblasti dych. hudby na Slovensku - cenu Karola Pádívého v r. 1993, spoluúčinkoval v dvoch televíznych filmoch, ktoré nakrútili o dychovom orchestri z Podbrezovej s názvami - Druhý dych a Zatavený čas. Orchester získal viac krát prvé miesta v okresných i krajských súťažiach dychových hudieb, úspešne

účinkovali na celoslovenskej súťaži – Pádivého Trenčín, kvalitne nás reprezentovali v zahraničí, napr. v Rakúsku, Nemecku, Poľsku, Taliansku, Maďarsku a inde. Od minulého roku opäť vedie ako hlavný dirigent orchester Železiarní Podbrezová hudobný skladateľ Pavel Šianský.

Pred záverom dnešnej relácie treba len povedať, aby sa im darilo tak, ako doteraz - ďalších 170 rokov – to im žela Adam Hudec.
Dopočutia, priatelia. 1,00´

13. Mažoretkový pochod	Pavel Staněk	2.48´
O. Záverečná zvučka		0,21
	spolu:	<hr/> 62,38